

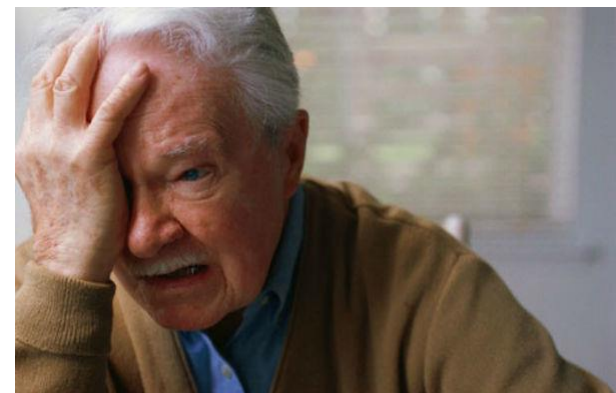
Projekt PČR: Zvláště zranitelné oběti TČ

Štěpán Vymětal

Skupiny obětí

1. Extrémně traumatizované oběti
2. Senioři
3. Oběti sexuálního násilí
4. Lidé s disabilitou
5. Oběti terorismu

Projekt PP PČR a

- Metodika
- Video

Cíl=zlepšení kompetencí policistů pro práci se zvláště zranitelnými oběťmi trestných činů.

Video „Lidé s potížemi v oblasti vnímání a zpracování informací“ - v rámci spolupráce projektu EUNAD IP a PP PČR.

Lidé s potížemi v oblasti vnímání a zpracování informací

- Oblast zahrnuje: lidi s disabilitou v oblasti **smyslových orgánů**, lidi s **různými postiženími psychiky a cizince**.
- Ztížená schopnost komunikace → vyšší zranitelnost → snáze se stávají obětí TČ.
- I člověk s psychickým onemocněním může mít zachovalou konkrétní věrohodnost!

Univerzální doporučení:

- Na výslech si vyhradíme **více času**.
- Zajistíme **klidné prostředí** bez rušivých vlivů.
- **Dobré navázání kontaktu** → snížení stresu → zlepšení spolupráce při výslechu.
- Možnost předem **konzultovat** s policejním psychologem či **specialisty na danou oblast**.
- Možnost vyžádat si **účast policejního psychologa u výslechu**.
- Ke stabilizaci osob pomáhá: **dodávání informací, spojení a komunikace s blízkým, zajištění základních potřeb** (bezpečného prostředí, hygieny, nápoje, ev. kompenzačních pomůcek).
- Dbáme na zachování **lidské důstojnosti a úcty**.
- Usilujeme o **vlastní aktivitu** a samostatnost jednotlivce, nebereme mu jeho vlastní kompetence.
- **Nelítujeme, respektujeme** odlišnosti ve vnímání a komunikaci.
- Jsme **trpěliví, vnímaví a ohleduplní**.

(a) Lidé se zrakovým postižením

- Jde o různá postižení (slepota od narození, pozdější ztráta zraku, zbytky zraku).
  - Ztížená je schopnost přijímat informace, orientovat se v neznámém prostředí a sebeobsluhy.
  - Rozvoj psychiky je stejný jako u lidí se zachovalým zrakem.
-
- Při prvním oslovení nevidomého se **lehce dotkneme** jeho paže . Představíme se, řekneme svou roli a úkoly.
  - Při představování řekneme „Podávám vám ruku“.
  - Oslovujeme jménem. **Mluvíme přímo na nevidomého**, ne na jeho průvodce.
  - Udržujeme **oční kontakt** (je poznat, když mluvíme bokem).
  - **Zeptáme se** zda a jak vidí a co potřebuje.
  - Zjistíme zda má/potřebuje **kompenzační pomůcky** (hůl, mobil, lupa, notebook, diktafon...).
  - Aktivně **popisujeme viděné**, vysvětlujeme postupy, necháme jej předměty ohmatat.
  - Neoddělujeme od vodícího psa.
  - Nemanipulujeme věcmi nevidomého bez jeho vědomí.
  - Při komunikaci využíváme **všechny ostatní smysly**.

- Nepoužíváme výrazy „támhle“, „tady“, ale spíše „hned za vámi“, „dva metry před vámi“ apod.
- Klidně používáme výrazy „kouknout se“, „prohlédnout“, „podívat se“, „mrknout se“...
- Neznámé předměty a vybavení necháme nevidomého **osahat** (vidí hmatem), vše vysvětlíme a popíšeme kde co leží.
- **Při vedení** nabídneme paži, necháme se jej zavěsit (netlačíme před sebou, netáhneme za ruku). Upozorníme na obrubník či překážky.
- **U schodů** mu dáme ruku na zábradlí, upozorníme na první a poslední schod.
- **U vozidla** dáme jeho ruku na kliku, případně na horní hranu prostoru, upozorníme na výšku podlahy.
- **Při usazení** dáme jeho ruku na opěradlo, necháme jej samostatně posadit. Upozorníme na věci, které by mohl shodit. Na předmět (sklenici) položíme jeho ruku, popíšeme kde co leží.
- Ukážeme, kde je WC, splachovadlo, papír, umyvadlo. Zkontrolujeme čistotu WC.
- Neopouštíme jej bez upozornění.
- Nechodíme za ním jako hlídač bez komunikace.
- Podporujeme **maximální samostatnost** nevidomého a jeho **důstojnost**.

(b) Lidé se sluchovým postižením (SP)

- Jde o různá postižení (hluchota od narození, pozdější ztráta sluchu, zbytky sluchu, úbytek sluchu ve stáří).
  - Mohou zde být **odlišnosti ve vývoji psychiky**, protože myšlení se rozvíjí na základě řeči.
  - Někdy dochází k **obtížím abstraktního myšlení a sociálního chápání**. (U neslyšících, kteří vyrůstají v prostředí používajícím znakový jazyk k odchylkám vývoje nedochází).
  - Ztížená může být schopnost přijímat informace a orientovat se ve složitějších kontextech.
  - Pouze někteří lidé se SP ovládají **znakový jazyk (ZJ)**, někteří umí **odezírat** mluvenou řeč, někteří používají **kompensační pomůcky** (naslouchadla, kochleární implantát, **přepis řeči**, tablet, mobil, PC).
  - Ne všichni neslyšící umí dobře odezírat.
  - Někteří ohluchlí mohou žít po dlouhou dobu **v senzorické a sociální izolaci**.
-
- Při oslovení neslyšícího se **lehce dotkneme** jeho paže (nebo jinak upoutáme pozornost).
  - Představíme se, řekneme svou roli a úkoly.
  - **Zeptáme se**, zda a jak slyší a co potřebuje.
  - Zjistíme zda má/potřebuje **kompensační pomůcky**.
  - Na neslyšícího **mluvíme tváří v tvář**, na nedoslýchavého z té strany, kde má zachovány zbytky sluchu.

- Pro komunikaci s uživatelem ZJ **zajistíme tlumočníka**. Pokud není k dispozici, hlavní je **tužka a papír**.
- Mluvíme **vždy přímo** na neslyšícího, nikoliv na jeho tlumočníka.
- Při komunikaci využíváme všechny způsoby vnímání (zrak, hmat, zbytky sluchu).
- Můžeme využít různé způsoby komunikace (gesta, posunky, psaní na papír, předtištěné obrázky či věty, textové zprávy, překladač ZJ...)
- Používáme **krátké věty**. Zřetelně **artikulujeme**. Nestoupáme si do protisvětla. **Nekřičíme**.
- Sdělované píšeme v jednoduchých větách na papír.
- **Ověříme** si, zda nám osoba správně porozuměla. Ptáme se: „Co jste mi rozuměl?“.
- **Aktivně informujeme** o situaci, vysvětlujeme postupy, veškeré činnosti a úkony.
- Velkou úzkost může způsobit u neslyšícího nemožnost použít ke komunikaci ruce (zranění, spoutání).
- Pozor na nebezpečné situace - například vozidla mimo zorný úhel.
- Podporujeme **maximální samostatnost** neslyšícího a jeho **důstojnost**.

(c) Lidé s psychickým postižením

- Jde o různorodá postižení (vrozené postižení intelektu, demence ve stáří, stavy po úraze, posttraumatická stresová porucha, deprese, fobie, intoxikace, autismus, psychózy apod.) Rovněž dochází k různým kombinacím potíží.
- Konzultujeme konkrétní potřeby a možnosti s odborníky, personálem či doprovázející osobou.
- Důležité mohou být informace ohledně psychofarmak.
- Pokud je to možné, pracujeme v přirozeném prostředí osoby.
- Klíčové je bezpečné prostředí a minimalizace stresu v neznámém prostředí.
- Mnohdy se objevuje zvýšená sugestibilita.
- Častá je vázanost na doprovázející osobu.

- Lidé s vážným psychiatrickým onemocněním: Postupujeme intuitivně a spolupracujeme s doprovázející osobou, ošetřujícím personálem, psychiatrem. Pokud není jejich stav silně dekompenzovaný, mohou přinášet poznatky důležité pro vyšetřování.
- Lidé s mentálním postižením: Postižení intelektu může být různé hloubky. Vyskytovat se může ulpívání, opakování, neadekvátní emoce, nepochopení, narušení paměti, problém s očním kontaktem, narušení řeči, citlivost na změny, mnohomluvnost, neschopnost zobecňovat, zvýšená sugestibilita, závislost na ostatních...

- Pomáhá klidné chování, pozitivní výraz tváře, uklidňování, popisovat, co se děje.
- Mluvíme srozumitelně, názorně, pomalu a v krátkých větách.
- Vyhýbáme odborným výrazům, frázím a ironii.
- Využíváme přítomnost známé osoby.
- Lidé s poruchami autistického spektra (PAS): Každý člověk s PAS mívá vlastní jedinečné projevy. Někteří mohou být vysoce inteligentní, jiní mentálně retardovaní. Časté jsou odlišnosti v sociálním chování (uzavřenost), v porozumění a vyjádření řeči a ve specifických činnostech (ulpívavost, neodklonitelnost, stereotypní činnosti). Někdy mohou jít v zátěži do (auto)agrese.
- Pomáhá poradit se s doprovázející osobou.
- Snažíme se úkony provést v přirozeném prostředí osoby.
- Eliminujeme čekání.
- Mluvíme přímo s daným jedincem, ne s jeho doprovodem.
- Používáme stručné věty, informace předáváme konkrétně, názorně, jednoduše.
- Vyhýbáme se metaforám, ironiím nebo dvojsmyslům.
- Vše vysvětlujeme, ujišťujeme se, že porozuměl.
- Pomáhá trpělivost.

(d) Lidé s pohybovým postižením

- Pohybová postižení mají mnoho podob. Může jít o lidi s vrozeným postižením, s postižením po úraze, s omezenou hybností danou věkem či ležící pacienty.
- U některých se může objevovat současné **postižení mluvidel a mimických svalů** (laik to může někdy zaměnit s opilostí či s mentální retardací).
- Pohybové postižení nemá vliv na chápání sdělovaného, ale pokud chceme navázat důvěru, je dobré zajistit těmto lidem **maximální komfort**. Pouze u některých lidí dochází ke kombinacím fyzického a psychického či smyslového postižení.
- **Dlouhodobě ležící** pacienti mívají chronické obtíže, senzorickou deprivaci, bolesti celého těla, proleženiny, citlivost čítí je zachována. Často se jedná „o nich bez nich“. Nepodceňujme komunikaci s nimi!

- Necháme si od jedince poradit, jak s ním **zacházet při transportu** a jaké jsou jeho specifické potřeby.
  - Usilujeme **o vlastní aktivitu** člověka, nebereme mu jeho vlastní kompetence. Ptáme se, co dokáže zvládnout sám a s čím můžeme pomoci.
  - Dbáme na zachování jeho **lidské důstojnosti a úcty**.
  - **Nelítujeme, respektujeme** odlišnosti v pohybu. Často se jedinec se svým postižením již naučil žít.
  - Pozor u zvýšené **lámavosti kostí** a na riziko zranění u **svalové ochablosti**.
-
- Při pomoci s vozíkem postupujte **podle rad vozíčkáře**.
  - Je třeba zajistit potřebnou **šíři dveří WC**.
  - Při **transportu se schodů**: jedna osoba uchopí vozík za zadní madla a nakloní jej dozadu na velká kola, druhá osoba přidržuje vozík dole za pevnou část konstrukce u předních koleček. Lehkou osobu můžeme snést i s vozíkem.
  - Podobně se postupuje při cestě do schodů (vozíčkář je vyvážen pozadu).
  - Pokud má vozíčkář sílu v ruku, může mu na schodišti pomáhat jen jedna osoba.
  - Před sjížděním/vyjížděním schodiště je nutné naklonit vozík na zadní kola, aby osoba nevypadla.
  - Na nerovném, kamenitém či písčitém terénu **vezeme vozík s osobou pozpátku**.
  - Pokud chceme osobu vysadit z vozíku, **musíme se zeptat**, jakým způsobem ji můžeme uchopit.

(e) Cizinci

- **Cizinci, zástupci národnostních, kulturních a náboženských menšin mohou být také** považováni za zvláště zranitelné oběti.
- Při práci s cizinci je klíčovou kompetencí **jazyková komunikace**.
- Dále hrají roli také **kulturní odlišnosti**. Ty se týkají **komunikace, stravování, odívání, ubytování, náboženských potřeb, nakládání se zemřelými, pohřebních potřeb a rituálů, genderových rolí** apod.
- V odlišné situaci se nacházejí **turisté**, kteří zažili trestnou činnost v zahraničí a **uprchlíci**, kteří utíkají z důvodů ohrožení života či zdraví. U těch druhých lze počítat s vysokou **nejistotou, nedůvěrou, obavami, psychickými traumaty** nejen např. z válečných situací a násilí ve své zemi, ale také z průběhu cesty i traumat v táborech a jiných uprchlických zařízeních.
- Někteří cizinci mohou mít z vlastní země **negativní zkušenost s korupcí, násilím a persekucemi ze strany policie**.

- Ke stabilizaci osob pomáhá **dodávání srozumitelných informací** v rodném jazyce, **spojení a komunikace s blízkými**. Zprostředkujeme kontakt s blízkou osobou, zastupitelským úřadem, tlumočníkem.
- Pokud nemáme potřebné interkulturní znalosti, obrátíme se na pracovníka **daného zastupitelského úřadu či tlumočníka**, nebo se i **přímo zeptáme dotčených osob**.
- Pro komunikaci lze využít i **elektronický překladač**.
- Při komunikaci s cizinci a zástupci menšin dbáme na zachování jejich **lidské důstojnosti, kulturních zvyklostí a úcty**.
- **Náboženské potřeby** jsou v některých zemích prioritní.
- V některých kulturách může být problém komunikace **mezi cizím mužem a cizí ženou**.
- Někdy není vhodné, aby byl vyslyšající výrazně mladší než vyslyšchaná osoba.
- Někdy není zdvořilé dívat se přímo do očí, **pohled stranou** je vyjádřením respektu a úcty, nikoliv zakrývání.
- V některých kulturách je **přísná hierarchie** a vypovídat může lépe osoba výše postavená .
- Snažíme se **pochopit kulturní kontext, respektujeme odlišnosti** v kulturních zvycích a komunikaci.
- **Vysvětlujeme** úkoly a postupy i povahu policie.
- **Ptáme se** na specifické potřeby a zvyklosti.
- **Ověřujeme**, jak jedinec informace pochopil.